

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету педагогічної
освіти

_____ Д.Д. Герцюк

“ _____ ” _____ 202_ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

галузі знань: **01 Освіта**

для спеціальностей: **015 Професійна освіта**

кваліфікація: **доктор філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта**

факультету: **педагогічної освіти**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Кафедра загальної педагогіки та педагогіки
вищої школи
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету
імені Івана Франка.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Горук Наталія Михайлівна — доцент
кафедри загальної педагогіки та педагогіки
вищої школи,
кандидат педагогічних наук, доцент

Програму обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету педагогічної освіти на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Протокол № 1 від “27” серпня 2020 року

Завідувач кафедри загальної
педагогіки та педагогіки вищої школи

“27 ” серпня 2020 року

_____ (підпис)

(проф. Квас О.В.)
(прізвище та ініціали)

Затверджено Вченою радою факультету педагогічної освіти

Протокол № 1 від “ 31 ” серпня 2020 року

Голова Вченої ради

“ 31 ” серпня 2020 року

_____ (підпис)

Герцюк Д.Д.
(прізвище та ініціали)

©_Горук Н.М., 2020

1. Опис навчальної дисципліни

(Витяг з робочої програми навчальної дисципліни “Актуальні проблеми освіти дорослих”)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: <i>01 Освіта</i>	<i>Денна форма навчання</i>
Модулів – 1	Спеціальність:	<i>Вибіркова</i>
Блоків змістових модулів – 1	<i>015 Професійна освіта</i>	Рік підготовки – <i>другий</i>
Загальна кількість годин – 90	Спеціалізація:	Семестр – 4
Тижневих годин: аудиторних – 3 самостійної роботи – 2,625	<i>Теорія і методика професійної освіти</i>	Лекції – 32 год
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>доктор філософії</i>	Практичні – 16 год
		Самостійна робота – 42 год
		Вид контролю – <i>іспит</i>

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить – 1,143.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою і завданням навчальної дисципліни “Актуальні проблеми освіти дорослих” є формування системи знань і умінь у галузі теорії і методики освіти дорослих у контексті безперервного розвитку особистості, набуття практичних умінь організації процесу навчання дорослих з урахуванням особливостей дорослих учнів і потреб сучасного суспільства.

В результаті вивчення цього курсу аспірант повинен

знати:

- історичні, концептуальні і філософські засади освіти дорослих;
- мету і завдання освіти дорослих на сучасному етапі розвитку суспільства;
- структуру, основні поняття і категорії освіти дорослих;
- особливості організації освіти дорослих в Україні та за кордоном;
- психологічні особливості та потреби дорослого учня;
- типи навчання дорослих, зокрема навчання за допомогою досвіду, навчання шляхом участі, трансформаційне навчання, самодирективне учіння тощо;
- типологічні особливості дорослих учнів та їхніх навчальних стилів;
- принципи, стратегії і методи навчання дорослих, сучасні напрямки та проблеми.

вміти:

- ідентифікувати, визначати та аналізувати основні концепції освіти дорослих;
- характеризувати та розрізняти стилі навчання дорослих,
- застосовувати принципи і методи навчання дорослих відповідно до їхніх особливостей і потреб;
- аналізувати педагогічні ситуації та оптимально вирішувати педагогічні задачі щодо організації процесу навчання дорослих;
- забезпечувати ефективне навчальне середовище для дорослих;
- розробляти навчальні плани вивчення окремих дисциплін та конспекти занять відповідно до потреб дорослих учнів.

Навчальний курс охоплює **3 кредити (90 год.)**. Курс складається з 32 год лекційних занять, 16 год. практичних занять та 42 год. самостійної роботи. Тижневе навантаження студента складає 3 год. аудиторних занять та 2,625 год. самостійної роботи.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні засади освіти дорослих.

Тема 1. Освіта дорослих у загально-цивілізаційному контексті, її сучасні концепції та напрямки.

Освіта дорослих у системі безперервної освіти, основні етапи становлення освіти дорослих у світі та в Україні. Філософські засади освіти дорослих на сучасному етапі розвитку суспільства. Класифікація освіти дорослих та основні поняття. Погляди відомих теоретиків освіти дорослих (М. Ноулз, П. Фрейре, Дж.Мезіров, К. Роджерс, Е. Ліндемман, С. Гоул)

Тема 2. Андрагогіка як галузь науково-педагогічного знання про навчання дорослих.

Андрагогіка як теорія навчання дорослих та сфера соціальної практики. Предмет, завдання та основні категорії андрагогіки. Положення і принципи андрагогіки як вимоги до організації процесу навчання дорослих. Методи андрагогічних досліджень: соціологічні, психологічні, статистичні, інтерпретативні, біографічний метод.

Тема 3-4. Доросла людина як суб'єкт освіти і навчання.

Дорослість як етап життєвого циклу людини. Періодизація життя дорослої людини. Психологічні особливості та закономірності розвитку дорослої особистості. Кризи розвитку особистості та кризові ситуації.

Тема 5. Роль освіти в соціалізації різних груп дорослих.

Освіта в житті людей похилого віку, інститути «третього віку» як сучасний напрямок освіти дорослих. Проблеми професійного навчання безробітних. Особливості керівництва освітньою діяльністю людей з особливими потребами. Грамотність як соціальний індикатор і показник ефективності освіти.

Тема 6. Теорія неперервного навчання як основа розбудови освіти дорослих.

Концептуальні основи створення системи неперервної освіти. Принципи та головні положення цілісної неперервної освіти. Моделі неперервної освіти: продовжена освіта, громадська освіта, освіта дорослих, неформальна освіта, популярна освіта, додаткова освіта, самодирективна освіта. Самоосвіта дорослих у системі неперервної освіти. Підвищення кваліфікації в системі неперервної освіти фахівця.

МОДУЛЬ 2. Особливості організації процесу навчання дорослих

Тема 7-8. Соціально-педагогічні аспекти змісту освіти дорослих.

Особливості та чинники формування змісту освіти дорослих. Складові змісту освіти дорослих: досвід практичної діяльності, досвід пізнавальної діяльності, досвід соціальної взаємодії. Диверсифікованість змісту навчальних програм та курсів для дорослих. Сучасні моделі навчання дорослих: технологічна, гуманістична, критична, соціальна, конструктивістська.

Тема 9-10. Методи і принципи навчання дорослих

Поняття про принципи навчання дорослих. Головні принципи навчання дорослих: принцип самостійності навчання, принцип організації спільного навчання, принцип опори на досвід, принцип індивідуалізації та диференціації, принцип системності, контекстності, елективності, розвитку та задоволення освітніх потреб дорослих. Навчальні методи в роботі з дорослими: методи організації навчально-пізнавальної діяльності, методи стимулювання і мотивації, методи контролю і самоконтролю. Інтерактивні методи навчання дорослих як умова дотримання принципу спільного навчання.

Тема 11. Організаційні форми навчання дорослих.

Поняття про форми організації навчання дорослих, їх види. Навчальний тренінг як одна із найпопулярніших форм організації навчання дорослих. Загальнодидактичні вимоги до програми тренінгового курсу. Етапи організації навчального тренінгу. Види основних тренінгових технік. Функції та ключові елементи тренінгу.

Тема 12. Планування навчальних занять із дорослими.

Етапи планування навчальних занять із дорослими: планування (ознайомлення із очікуваннями учасників, розробка програми курсу, планування шляхів оцінювання, вирішення організаційних питань), реалізація курсу, завершення (збір інформації, опрацювання документів). Організація часу і простору навчання.

Тема 13-14. Оцінювання результатів діяльності андрагога.

Оцінювання (евалюація) як систематичний процес, що охоплює збір формації та звітування з метою отримання даних про процес навчання з метою його вдосконалення. Види оцінювання. Процес оцінювання. Методи збору даних для оцінювання (спостереження, анкетування, бесіда, аналіз документації, тестування), їх переваги та недоліки. Написання звіту. Психологічні та етичні аспекти евалюації.

Тема 15-16. Особливості професійної діяльності викладача-андрагога.

Види андрагогічних професій та ролей. Головні компетентності викладача-андрагога. Компоненти андрагогічної підготовки. Педагогічні вимоги до особистості андрагога. Стилі професійної діяльності андрагога: інструктивний, дорадчий, мотивуючий, терапевтичний, делегуючий. Етика в роботі андрагога.

4. Структура навчальної дисципліни

№	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
		лк	пр	лаб	ср
МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні засади освіти дорослих.					
1	Освіта дорослих у загально-цивілізаційному контексті, її сучасні концепції та напрямки.	2	1	–	2
2	Андрагогіка як галузь науково-педагогічного знання про навчання дорослих.	2	1	–	3
3	Доросла людина як суб'єкт освіти і навчання.	4	2	–	5
4	Роль освіти в соціалізації різних груп дорослих.	2	1	–	3
5	Теорія ціложиттєвого неперервного навчання як основа розбудови освіти дорослих.	2	1	–	3
МОДУЛЬ 2. Особливості організації процесу навчання дорослих					
6	Соціально-педагогічні аспекти змісту освіти дорослих.	4	2	–	5
7	Методи і принципи навчання дорослих	4	2	–	5
8	Організаційні форми навчання дорослих.	2	1	–	3
9	Планування навчальних занять із дорослими.	2	1	–	3
10	Оцінювання та евалюація результатів діяльності андрагога	4	2	–	5
11	Особливості професійної діяльності викладача-андрагога.	4	2	–	5
	ВСЬОГО	32	16	–	42

5. Теми практично-семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні засади освіти дорослих.		
1	Освіта дорослих у загально-цивілізаційному контексті, її сучасні концепції та напрямки.	2
2	Доросла людина як суб'єкт освіти і навчання.	2
3	Теорія ціложиттєвого неперервного навчання як основа розбудови освіти дорослих.	2
МОДУЛЬ 2. Особливості організації процесу навчання дорослих		
4	Соціально-педагогічні аспекти змісту освіти дорослих	2
5	Методи і принципи навчання дорослих	2
6	Організаційні форми навчання дорослих. Етапи планування занять.	2
7	Оцінювання та евалюація результатів діяльності андрагога	2
8	Особливості професійної діяльності викладача-андрагога.	2
	ВСЬОГО	16

6. Методи навчання

Використовуються такі методи навчання:

- а) *словесні* – лекція, пояснення, бесіда, діалог, дискусія, кейс-метод, мозковий штурм, робота з книгою;
- б) *наочні* – ілюстрування лекційного матеріалу таблицями, схемами, малюнками, презентаційними матеріалами;
- в) *практичні* – розв'язування педагогічних задач та ситуацій, есе, проекти, сюжетно-рольові ігри.

7. Самостійна робота студентів

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ПРОЕКТУ (ІНДП)

1. Головною метою індивідуальної роботи є контроль професійно-орієнтованих знань з курсу, набутих під час самостійного опрацювання літератури.
2. Робота складається з двох теоретичних питань та одного практичного.
3. Особливу увагу звертатиметься на те, як студент розуміє зміст навчальної дисципліни “Актуальні проблеми освіти дорослих”, на його здатність пов’язати категорії і теорії навчальної дисципліни з практичними вміннями, а також вміння систематизувати матеріал та чітко викладати власні думки.
4. Серед зазначених критеріїв оцінювання найбільш важливим є здатність до практичного застосування знань та розробки матеріалів, які можна було б використовувати у практичній діяльності навчання дорослих.
5. Перевіряючи теоретичну частину ІНДП, викладач звертатиме увагу на такі параметри:
  - ґрунтовність відповіді на поставлені запитання, яка свідчить про рівень опанування теоретичним матеріалом;
  - розуміння категорій навчальної дисципліни, що позначається у власному викладенні матеріалу, а не в переписуванні підручників, лекційних матеріалів, інтернет-джерел тощо.
  - оформлення роботи (структура, заголовки, посилання тощо).
6. Для виконання практичного завдання:
  - Визначте мету навчального тренінгу як результат, який Ви хочете досягнути;
  - Виокремте етапи тренінгу відповідно до його навчальної мети; дотримуйтесь логічного переходу від одного етапу до іншого.
  - Уважно продумайте методи, засоби навчання на кожному етапі заняття відповідно до поставленої мети; вибір методів навчання.
  - Оформіть тренінг відповідно до структурних вимог.

ВАРІАНТИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ПРОЕКТІВ (ІНДП)

Варіант 1

1. Розвиток теорії і практики освіти дорослих в Україні.
2. Освіта дорослих в режимі дистанційного навчання.
3. Практичне завдання: Розробити тренінг з подолання міжособистісних конфліктів для студентів післядипломної освіти.

Варіант 2

1. Особливості навчання і освіти в дорослому віці.
2. Організація освіти дорослих людей з особливими потребами.
3. Практичне завдання: Розробити тренінг з опанування умінь і навичок міжособистісного спілкування для працівників комп’ютерної фірми.

Варіант 3

1. Освіта дорослих як структурний компонент системи безперервної освіти і соціальний інститут.
2. Освіта жінок, її сучасні напрямки та особливості.
3. Практичне завдання: Розробити тренінг з опанування інтерактивними методами навчання для студентів післядипломної освіти.

Варіант 4

1. Нетрадиційні форми навчання дорослих.
2. Особливості, специфіка, види андрагогічних професій та ролей
3. Практичне завдання: Розробити тренінг з розвитку лідерства для керівників місцевих органів виконавчої влади.

Варіант 5.

1. Міжнародний і вітчизняний досвід навчання та освіти в середовищі іммігрантів.
2. Використання практик освіти дорослих у вищій школі.
3. Практичне завдання: Розробити тренінг для вчителів, які проходять курси підвищення кваліфікації з педагогічної майстерності / техніки.

8. Розподіл балів, що присвоюються студентам

Поточна робота, модульне тестування, самостійна робота								ІНДП	Іспит	Сума
Модуль 1			Модуль 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	10	50	100
5	5	5	5	5	5	5	5			

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	
A	90–100	5	відмінно
B	81–89	4	дуже добре
C	71–80		добре
D	61–70	3	задовільно
E	51–60		достатньо

9. Методичне забезпечення:

- підручники, посібники й інші види науково-педагогічної літератури, наведені у списку рекомендованої літератури;
- нормативні документи, що регламентують освітню діяльність в Україні;
- ілюстративні матеріали до курсу (структурно-логічні схеми, рисунки тощо);
- інструктивно-методичні матеріали до проведення практично-семінарських занять;
- інструктивно-методичні матеріали до самостійної роботи.

10. Рекомендована література

Базова:

1. Архипова С. П. Основи андрагогіки: навчальний посібник. – Черкаси : Черкаський держ. ун-т ім. Б.Хмельницького, Ужгородський нац. ун-т., 2002. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ipk-dszu.kiev.ua/ndv/andra/12.pdf>
2. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник. - Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014.
3. Навчання дорослих: виклики, специфіка, інтерактивні методи. Український досвід в регіональному економічному розвитку. – О. Пашко – Посібн. Львів: Галицька видавнича спілка – 2013. – 108 с.
4. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: [монографія] / авт. кол.: Лук'янова Л.Б., Сігасва Л.Є., Аніщенко О.В., Зінченко С.В., Баніт О. В., Лапаєнко С.В., Василенко О.В. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 272 с.
5. Порадник для тренера. / Авт. кол.: Б. Валькевич, Е. Кендрацька, А. Климович та інші. – Бялисток: «Ортдрук», 2007. – 134 с.

6. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. – Київ: ВД «ЕКМО», 2011.
7. Сучасні технології освіти дорослих : посіб. / авт. кол. : Л. Б. Лук'янова, О. В. Аніщенко, Л. Є. Сігаєва, С. В. Зінченко, О. В. Баніт, Н. І. Дорошенко. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. — 182 с.
8. Інтерактивні методи навчання: Навч. посібник. /За заг. ред. П.Шевчука і П.Фенриха. – Щецін: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.

Допоміжна:

9. Змеев С. И. Андрагогика: основы теории, истории и технологии обучения взрослых. – М.: ПЕР СЭ, 2007. — 272 с.
10. Митина А.М. Дополнительное образование взрослых за рубежом: концептуальное становление и развитие. – Москва: Наука, 2004.
11. Непрерывное образование как принцип функционирования современных образовательных систем (первый опыт становления и развития в Украине) / под. общ. ред. В. И. Астаховой. – Харьков : Изд-во НУА, 2011.
12. Jarvis, P. Adult Education and Lifelong Learning: Theory and Practice. – London, New York: Routledge, 2004.
13. Knowles M.S., Holton III E.F., Swanson R.A. Adult Education and Lifelong Learning: Theory and Practice. - London, New York: Routledge, 2004.
14. Knowles, Malcolm. The Adult Learner: A Neglected Species. - Houston: Gulf Publishing Company, 1973.
15. Šefika Alibabić, Katarina Popović, Emir Avdagić. Subsequent acquisition of primary education: Andragogical handbook for educators. - Sarajevo: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, 2013.

Періодичні видання

1. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи
2. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології
3. Освіта України.

Інформаційні ресурси:

1. Відкрита освіта в Україні. – Режим доступу :<https://pro.mk.ua/>.
2. Всесвітня Рада з освіти дорослих. – Режим доступу: (ICAE) – www.web.net/icae.
3. Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.
4. Освітня українська мережа. Міністерство освіти, Інститут змісту і методів навчання, перелік серверів установ, підпорядкованих міністерству освіти України, та ін. – Режим доступу: <http://www.edu-ua.net>

11. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Освіта дорослих у системі безперервної освіти, основні етапи становлення освіти дорослих у світі та в Україні.
2. Філософські засади освіти дорослих на сучасному етапі розвитку суспільства.
3. Класифікація освіти дорослих та основні поняття.
4. Погляди відомих теоретиків освіти дорослих (М. Ноулз, П. Фрейре, Дж.Мезіров, К. Роджерс, Е. Ліндеман, С. Гоул)
5. Андрагогіка як теорія навчання дорослих та сфера соціальної практики. Предмет, завдання та основні категорії андрагогіки.
6. Положення і принципи андрагогіки як вимоги до організації процесу навчання дорослих.
7. Методи андрагогічних досліджень: соціологічні, психологічні, статистичні, інтерпретативні, біографічний метод.
8. Дорослість як етап життєвого циклу людини. Періодизація життя дорослої людини. Психофізичні особливості та закономірності розвитку дорослої особистості.
9. Освіта в житті людей похилого віку, інститути «третього віку» як сучасний напрямок освіти дорослих.

10. Проблеми професійного навчання безробітних.
11. Особливості керівництва освітньою діяльністю людей з особливими потребами.
12. Грамотність як соціальний індикатор і показник ефективності освіти.
13. Концептуальні основи створення системи неперервної освіти. Принципи та головні положення цілісної неперервної освіти.
14. Моделі неперервної освіти: продовжена освіта, громадська освіта, освіта дорослих, неформальна освіта, популярна освіта, додаткова освіта, самодирективна освіта.
15. Підвищення кваліфікації в системі неперервної освіти фахівця.
16. Особливості та чинники формування змісту освіти дорослих. Складові змісту освіти дорослих: досвід практичної діяльності, досвід пізнавальної діяльності, досвід соціальної взаємодії.
17. Диверситивність змісту навчальних програм та курсів для дорослих.
18. Сучасні моделі навчання дорослих: технологічна, гуманістична, критична, соціальна, конструктивістська.
19. Головні принципи навчання дорослих: принцип самостійності навчання, принцип організації спільного навчання, принцип опори на досвід, принцип індивідуалізації та диференціації, принцип системності, контекстності, елективності, розвитку та задоволення освітніх потреб дорослих.
20. Навчальні методи в роботі з дорослими: методи організації навчально-пізнавальної діяльності, методи стимулювання і мотивації, методи контролю і самоконтролю.
21. Інтерактивні методи навчання дорослих як умова дотримання принципу спільного навчання.
22. Поняття про форми організації навчання дорослих, їх види: програми особистісного зростання персоналу; семінари; тренінги; курси та програми підвищення кваліфікації.
23. Навчальний тренінг як одна із найпопулярніших форм організації навчання дорослих. Загальнодидактичні вимоги до програми тренінгового курсу. Етапи організації навчального тренінгу.
24. Види основних тренінгових технік. Функції та ключові елементи тренінгу.
25. Етапи планування навчальних занять для дорослих: планування (ознайомлення із очікуваннями учасників, розробка програми курсу, планування шляхів оцінювання, вирішення організаційних питань), реалізація курсу, завершення (збір інформації, опрацювання документів).
26. Організація часу і простору у навчанні дорослих.
27. Оцінювання (евалюація) як систематичний процес, що охоплює збір формації та звітування з метою отримання даних про процес навчання та його вдосконалення. Види оцінювання.
28. Методи збору даних для оцінювання (спостереження, анкетування, бесіда, аналіз документації, тестування), їх переваги та недоліки. Написання звіту.
29. Психологічні та етичні аспекти евалюації.
30. Види андрагогічних професій та ролей. Головні компетентності викладача-андрагога.
31. Стили професійної діяльності андрагога: інструктивний, дорадчий, мотивуючий, терапевтичний, делегуючий.
32. Етичні аспекти діяльності андрагога.